LIGJ
Nr.10 247, datë 4.3.2010

PËR KORNIZËN SHQIPTARE TË KUALIFIKIMEVE

Në mbështetje të neneve 78, 83 pika 1 të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

VENDOSI:

KREU I
DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1
Qëllimi

Qëllimi i këtij ligji është krijimi i Kornizës Shqiptare të Kualifikimeve (më tej KSHK), për zhvillimin, njohjen dhe dhënien e kualifikimeve në Republikën e Shqipërisë, bazuar në standardet e njohurive, të shprehive dhe kompetencave, që duhet të arrijnë nxënësit/kursantët/studentët.

Neni 2
Objekti

Ky ligj ka objekt përcaktimin e strukturës, të objektivave, të funksioneve dhe të fushave, ku e shtrin juridiksionin e vet KSHK-ja, si dhe organizimin dhe drejtimin e KSHK-së, në bashkëpunim me ministritë përkatëse, institucionet e ndryshme të pushtetit qendror apo vendor dhe me organizatat jofitimprurëse, që veprojnë për zhvillimin, ofrimin dhe përdorimin e kualifikimeve.

Neni 3
Përkufizime

Në këtë ligj termat e mëposhtëm kanë këto kuptime:

a) “Aftësia” është zotësia për të zbatuar njohuritë dhe dijet, në përmbushjen e detyrave e në zgjidhjen e problemeve. Aftësia mund të jetë njohëse, kur vë në përdorim mendimin logjik, intuitiv dhe krijues, ose praktike, kur vë në përdorim shkathtësinë manuale dhe përdorimin e metodave, materialeve, veglave e instrumenteve.

b) “Akreditimi institucional” është procesi i njohjes së faktit, që institucionet e arsimit dhe të formimit përmbushin kriteret e duhura për cilësi, si dhe për programet e ofruara.

c) “Grumbullimi dhe transferimi i krediteve” është procesi i marrjes së krediteve për një kualifikim dhe njohja e këtyre krediteve nga një institucion a sistem tjetër.

ç) “Korniza europiane e kualifikimeve”, në vijim (KEK), është një kornizë, që përmban 8 nivele, të miratuara nga Parlamenti Europian, për të ndihmuar vendet dhe sektorët të krahasojnë kualifikimet, të përmirësojnë njohjen e ndërsjellë dhe të nxisin lëvizjen gjeografike e të tregut të punës, si dhe të nxënit gjatë të gjithë jetës. Tetë nivelet e kualifikimeve përshkruhen nëpërmjet rezultateve mësimore, si njohuritë, aftësitë dhe kompetencat, që përshkojnë të gjitha format e kualifikimeve.

d) “Kompetenca” është zotësia e provuar në përdorimin e njohurive, të aftësive dhe të kapaciteteve personale, shoqërore dhe/ose metodologjike, në punë apo raste studimi, si dhe në zhvillimin profesional e individual. Kompetenca përfshin përgjegjësinë dhe autonominë e veprimit.

dh) “Korniza Shqiptare e Kualifikimeve”, në vijim (KSHK), është një sistem kombëtar për klasifikimin e kualifikimeve, sipas një tërësie kriteresh, për nivele specifike të të nxënit të përftuar, që ka për qëllim integrimin dhe koordinimin e nënsistemeve kombëtare të kualifikimeve dhe përmirësimin e transparencës, aksesit, përparimit dhe cilësisë së kualifikimeve që lidhen me tregun e punës dhe shoqërinë civile.

e) “Krediti” është vlera numerike, që u jepet kualifikimeve ose përbërësve të kualifikimeve, të cilët përfaqësojnë vëllimin e të nxënit, të kërkuar për të arritur kualifikimin ose përbërësin e tij.

ë) “Kualifikimi” është specifikimi i standardeve në njohuri, aftësi dhe kompetenca të gjera, hartuar për të përmbushur një qëllim të caktuar, që i është njohur vlefshmëria ose është njohur zyrtarisht për këtë qëllim. Dhënia e kualifikimit për një individ nënkupton që njohuritë dhe aftësitë e këtij individi kanë vlerë në tregun e punës dhe në arsimimin e formimin e mëtejshëm të tij. Kualifikimi jepet, kur një organ kompetent përcakton, nëpërmjet një procesi vlerësimi të sigurisë së cilësisë, se individi i ka arritur standardet e specifikuara.

f) “Niveli”, elementi thelbësor i KSHK-së, është një paketë me 8 nivele reference, të cilat vlerësohen si një pikë e përbashkët dhe neutrale për autoritetet e arsimit dhe të formimit, në nivel kombëtar dhe sektorial.

g) “Njohuri” është gjithçka që arrihet, si rezultat i përvetësimit të informacionit, përmes të mësuarit. Njohuri do të thotë tërësia e fakteve, parimeve, teorive e praktikave, që lidhen me një fushë të caktuar të ushtrimit të profesionit apo të studimeve. Njohuria mund të jetë teorike dhe/ose faktike.

gj) “Standardet” janë formulimi i njohurive, aftësive dhe kompetencave të gjera, që duhen arritur nga nxënësit/kursantët/studentët, për të përmbushur një kualifikim.

h) “Të nxënit formal” është të nxënit që kryhet në një mjedis të organizuar dhe të strukturuar, të tilla si: institucionet e arsimit të lartë, shkollat, qendrat e formimit ose në punë dhe që është hartuar qartë si formë mësimore, në lidhje me objektivat, kohën dhe burimet. Të nxënit formal është i qëllimshëm dhe i planifikuar nga nxënësi, kursanti apo studenti. Përfundimi i këtij të nxëni certifikohet.

i) “Të nxënit joformal” është të nxënit, i përfshirë në veprimtari të planifikuara, jo domosdoshmërisht të hartuara si forma mësimore, në lidhje me objektivat, kohën mësimore ose mbështetjen mësimore, por që përmban elemente të rëndësishme mësimore. Të nxënit joformal është i qëllimshëm, i planifikuar nga nxënësit, kursantët apo studentët, i cili, në përgjithësi, nuk certifikohet, por, në raste të veçanta, mund të certifikohet.

j) “Të nxënit informal” është të nxënit, i cili përfitohet nga veprimtari të përditshme, që kanë lidhje me punën, familjen ose kohën e lirë. Ky lloj të nxëni nuk është i strukturuar dhe i organizuar për sa u përket objektivave, kohës apo mbështetjes mësimore. Në shumicën e rasteve, të nxënit informal është i paqëllimshëm, i paplanifikuar nga individi që nxë. Si rregull nuk certifikohet.

k) “Vlefshmëria” është procesi që siguron se standardet ose kualifikimet janë hartuar për të përmbushur nevojat e përcaktuara e të miratuara dhe janë të një cilësie teknike të përshtatshme.

KREU II
KORNIZA SHQIPTARE E KUALIFIKIMEVE (KSHK)

Neni 4
Objektivat e KSHK-së

Objektivat e KSHK-së janë:

a) të sigurojë se të gjitha kualifikimet e përfshira në këtë kornizë janë dhe mbeten të hartuara për qëllimin dhe përdorimin e tyre e se janë të cilësisë së kërkuar teknike;

b) të bëjë të qartë rëndësinë e kualifikimeve për punësimin dhe të mësuarit, duke përmbushur nevojat e nxënësve/studentëve/kursantëve, të ekonomisë dhe institucioneve të arsimit e të formimit, duke siguruar bazën për krahasimin e arritjeve me të gjitha pjesët e sistemit të arsimit dhe formimit kombëtar dhe ndërkombëtar;

c) të stimulojë zhvillimin e kualifikimeve, bazuar në standardet e krahasueshme ndërkombëtare të njohurive, aftësive dhe kompetencave më të gjera;

ç) të nxisë zhvillimin e të nxënit gjatë të gjithë jetës, përfshirë zhvillimin e vijueshëm të aftësive për të rriturit, duke siguruar mundësimin e kualifikimeve të nevojshme, për të garantuar përparimin;

d) të rrisë mundësitë e së drejtës për certifikim, të nxisë procese të ndryshueshme dhe të individualizuara të të mësuarit dhe të sigurojë rrugë të qarta e praktike, si baza për transferimin dhe përparimin;

dh) të përmirësojë mundësitë e punësimit dhe të të mësuarit për individët, duke ofruar bazat për njohjen e certifikimin për të mësuarit dhe arritjet e siguruara;

e) të ofrojë një instrument që mund të përdoret për të ndërmarrë nisma për përmirësimin e cilësisë dhe për të rritur domethënien e kualifikimeve.

Neni 5
Struktura e KSHK-së

l. KSHK-ja përmbledh të gjitha llojet dhe nivelet e kualifikimeve e të certifikimit, brenda një strukture prej tetë nivelesh, pasqyruar në shtojcat 1 dhe 2, që i bashkëlidhen këtij ligji.

2. Tetë nivelet përcaktohen nga rezultate tipike të të nxënit, të cilat gjenden në çdo nivel dhe nuk janë të lidhura drejtpërdrejt me strukturën administrative të arsimit dhe të formimit ose me kohën e duhur për të arritur rezultatet.

3. Niveli më i ulët i KSHK-së është niveli 1 dhe niveli më i lartë është niveli 8. KSHK-ja identifikon edhe mënyrat e kriteret, të cilat lejojnë që individët të lëvizin nga një nivel në tjetrin, si horizontalisht, edhe vertikalisht, në të njëjtën kohë, që ata ndërmarrin studime të reja, për aftësi të reja.

4. Përparimi nga një nivel në tjetrin përcaktohet nga rezultatet mësimore, të cilat kërkojnë arritje në faktorët e gjendur në çdo nivel, si:

a) kompleksiteti e thellësia e njohurive dhe të të kuptuarit teorik e praktik;

b) përsosja e tërësisë së shprehive të praktikuara njohëse, krijuese dhe praktike;

c) shkalla e përgjegjësisë së pranuar dhe autonomia e treguar;

ç) natyra e lidhjeve me praktikën akademike, profesionale dhe të punës.

5. Struktura e KSHK-së lehtëson mbledhjen dhe transferimin e krediteve brenda secilit sektor të kornizës dhe në sektorët e tjerë. Sistemi i krediteve shqiptare të KSHK-së hartohet për të siguruar mundësinë e përdorimit dhe të marrjes pjesë në sistemet europiane të krediteve.

Neni 6
Fusha e zbatimit të KSHK-së

Fusha e zbatimit të KSHK-së përfshin:

a) kualifikimet e dhëna në të gjitha nivelet dhe në të gjithë sektorët e sistemit të arsimit e

të formimit, përfshirë arsimin e përgjithshëm parauniversitar, profesional dhe të lartë;

b) kualifikimet në të gjitha nivelet e të nxënit, nga ato që kërkohen për hyrjen në punë dhe pjesëmarrje në shoqëri, deri tek ato kualifikime të nevojshme, në nivelet më të larta akademike, si dhe në arsimin e formimin profesional;

c) certifikimet e rezultateve të të nxënit joformal dhe informal, në rastet kur ky i fundit certifikohet, përfshirë edhe njohjen e të nxënit të mëparshëm.

Neni 7
Funksionet e KSHK-së

1. Funksionet e domosdoshme për krijimin dhe mirëfunksionimin e KSHK-së janë:

a) akreditimi i institucioneve, të cilat ofrojnë programe, që çojnë drejt kualifikimeve të kornizës dhe vlerësojnë nxënësit/kursantët/studentët;

b) zhvillimi, mirëmbajtja dhe vlefshmëria e standardeve dhe kualifikimeve;

c) sigurimi i cilësisë dhe vlerësimi i nxënësve/kursantëve/studentëve;

ç) vlefshmëria e certifikimit të nxënësve/kursantëve/studentëve të suksesshëm;

d) menaxhimi i përgjithshëm dhe sigurimi i cilësisë së kornizës.

2. Funksionet e parashikuara në pikën 1 të këtij neni ushtrohen nga institucionet zbatuese të arsimit të përgjithshëm, profesional dhe të lartë, të parashikuara në nenin 10 të këtij ligji. Këto institucione veprojnë në përputhje me politikat dhe rregulloret e miratuara të KSHK-së.

KREU III
KËSHILLI I KSHK-SË DHE INSTITUCIONET ZBATUESE

Neni 8
Këshilli i KSHK-së

1. Për hartimin, miratimin e politikave dhe të rregulloreve të KSHK-së, për planifikimin dhe zbatimin e tyre krijohet këshilli i KSHK-së, më poshtë “këshilli”, i cili, në ushtrimin e funksioneve dhe të kompetencave, mbështetet nga njësia e këshillit të KSHK-së.

2. Këshilli mblidhet të paktën katër herë në vit dhe kryen planifikimin, në nivel politikash, për zhvillimin e KSHK-së, monitoron zbatimin e tyre dhe raporton në Këshillin e Ministrave çdo gjashtë muaj.

3. Në funksionet e këshillit përfshihen:

a) përgjegjësia për planifikimin strategjik për hartimin dhe zbatimin e KSHK-së;

b) këshillimi për politikat, që lidhen me KSHK-në dhe institucionet përgjegjëse për zbatimin e funksioneve të saj dhe bashkërendimi i veprimtarive për zbatimin e tyre;

c) këshillimi i Këshillit të Ministrave për çështjet, që lidhen me KSHK-në.

4. Mënyra e ushtrimit të funksioneve dhe të kompetencave të këshillit përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 9
Përbërja e këshillit të KSHK-së

1. Këshilli i KSHK-së kryesohet nga Ministri i Arsimit dhe Shkencës dhe ka në përbërje:

a) një zëvendësministër të Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta;

b) një zëvendësministër të Ekonomisë;

c) një përfaqësues të Konferencës së Rektorëve;

ç) një përfaqësues të Bashkimit të Dhomave të Tregtisë dhe Industrisë së Shqipërisë;

d) dy përfaqësues të sindikatave, propozuar nga Këshilli Kombëtar i Punës.

2. Drejtorët e institucioneve zbatuese dhe zëvendësit e tyre marrin pjesë detyrimisht në

mbledhjet e këshillit pa të drejtë vote. Anëtarët përfaqësues emërohen fillimisht në këshill për një mandat pesëvjeçar. Kryetari emëron si anëtarë individët e propozuar nga organet përkatëse.

Neni 10
Institucionet zbatuese

1. Institucionet zbatuese, të cilat kanë përgjegjësi të plotë për të ushtruar funksionet kryesore të KSHK-së dhe të njohura nga këshilli, janë:

a) Agjencia Kombëtare e Arsimit dhe Formimit Profesional, për arsimin dhe formimin profesional;

b) Instituti i Kurrikulave dhe Trajnimit dhe Agjencia Qendrore për Vlerësimin e Arritjeve të Nxënësve, për arsimin e përgjithshëm (bazë e të mesëm);

c) Agjencia e Akreditimit të Arsimit të Lartë, Këshilli i Akreditimit dhe institucionet e arsimit të lartë, për arsimin e lartë;

ç) Shërbimi Kombëtar i Punësimit.

2. Institucionet zbatuese kanë për detyrë:

a) të kryejnë periodikisht shqyrtime vlerësuese të kualifikimeve dhe t'i krahasojnë ato me kualifikimet ndërkombëtare;

b) të këshillojnë institucionet përgjegjëse për njohjen e kualifikimeve të huaja, për qëllime akademike ose punësimi, për çështje të krahasimit apo/dhe të ekuivalentimit;

c) të kryejë periodikisht vlerësime të tregut të punës.

Neni 11
Përbërja dhe detyrat e njësisë (sekretariatit) të këshillit të KSHK-së

1. Njësia (sekretariati) i këshillit të KSHK-së është njësi mbështetëse, e cila menaxhon detyrat administrative dhe organizative të këshillit.

2. Njësia (sekretariati) përbëhet nga 5 specialistë të fushave të arsimit, formimit, standardeve, vlerësimit dhe kualifikimeve, të cilët përzgjidhen nëpërmjet procedurave të konkurrimit publik.

3. Funksionet dhe kompetencat e plota të njësisë (sekretariatit) përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

KREU IV
SIGURIMI I CILËSISË NË KSHK

Neni 12
Kualifikimet në KSHK

1. Kriteret e përgjithshme dhe proceset specifike, sipas sektorëve, për miratimin e kualifikimeve, për përfshirje brenda KSHK-së, së bashku me përshkruesit përkatës, për çdo nivel të kornizës dhe kërkesat e përgjithshme për çdo lloj kualifikimi miratohen dhe publikohen nga këshilli, pas këshillimeve me subjektet e interesuara.

2. Kërkesat duhet të përputhen me praktikat më të mira ndërkombëtare, përfshirë përputhjen me nivelet, mjetet, kriteret dhe proceset e KEK-së, të Sistemit Europian të Krediteve, në AFP (SEKAFP), dhe Sistemit Europian për Akumulimin dhe Transferimin e Krediteve (SEATK).

Neni 13
Akreditimi institucional

1. Institucionet zbatuese sigurojnë që institucionet e arsimit dhe të formimit, të cilat ofrojnë programe, që të çojnë drejt kualifikimeve të KSHK-së, t'i ofrojnë këto programe në një nivel të pranueshëm cilësie dhe për të vlerësuar nxënësit/kursantët/studentët, sipas standardeve të kualifikimit.

2. Këshilli është institucioni, që zhvillon politikën për akreditimin institucional, e cila mund të përfshijë edhe akreditimin e programeve, për të orientuar punën e institucioneve zbatuese në këtë drejtim.

Neni 14

Vlerësimi dhe certifikimi

1. Këshilli miraton politikat për vlerësimin dhe certifikimin, duke përcaktuar parimet kryesore, në të cilat mbështeten institucionet zbatuese dhe organet e tjera, të përfshira në zbatimin e KSHK-së. Këshilli i propozon Këshillit të Ministrave rregulloret për dhënien e certifikatave, që lidhen me kualifikimet e KSHK-së.

2. Institucionet zbatuese:

a) pranojnë dhe regjistrojnë kandidatët për kualifikim;

b) sigurojnë vlerësime të të nxënit dhe të arritjeve të mëparshme;

c) vlerësojnë nxënësit/kursantët/studentët dhe arkivojnë dokumentacionin për vlerësimin e tyre;

ç) njohin kreditet e marra nga nxënësit/kursantët/studentët dhe mundësojnë transferimin e tyre;

d) zbatojnë sigurimin e cilësisë së vlerësimeve, që çojnë drejt kualifikimeve të miratuara, për të siguruar qëndrueshmëri në zbatimin e standardeve;

dh) marrin parasysh ankesat e nxënësve/kursantëve/studentëve për vendimet e kundërshtuara për vlerësimet;

e) japin certifikata kualifikimi dhe diploma;

ë) mirëmbajnë bazën e të dhënave dhe dokumentacionin vërtetues, për miratimin e kualifikimeve dhe për certifikatat e diplomat e dhëna.

3. Institucionet zbatuese dhe organizmat e tjerë, të përfshirë në zbatimin e KSHK-së, u sigurojnë mundësinë për vlerësim dhe certifikim të gjithë nxënësve/kursantëve/studentëve, që plotësojnë standardet e kërkuara, përfshirë edhe nxënësit/kursantët/studentët me aftësi të kufizuara.

KREU V
FINANCIMI

Neni 15

Burimet financiare

Nevojat financiare për të përmbushur përgjegjësitë e përcaktuara në dispozitat e këtij ligji mbulohen nga Buxheti i Shtetit dhe nga burime të tjera të ligjshme.

KREU VI
DISPOZITA TË FUNDIT

Neni 16

1. Këshilli dhe njësia (sekretariati) krijohen brenda 2 muajve nga data e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

2. Ngarkohet Këshilli i Ministrave që, me propozimin e Ministrisë së Arsimit dhe

Shkencës, të nxjerrë akte nënligjore në zbatim të neneve 8 pika 4, 11 pika 3 dhe 14 të këtij ligji.

Neni 17

Hyrja në fuqi

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Shpallur me dekretin nr.6476, datë 25.3.2010 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë, Bamir Topi.

SHTOJCA 1: Nivelet e Kornizës Shqiptare të Kualifikimeve (KSHK)

<table>
<tr><th></th><th>Arsimi i Përgjithshëm</th><th>Arsimi Profesional</th><th>Formimi Profesional</th><th></th></tr>
<tr><td>8</td><td>Doktoratë
(Diplomë universitare për gradë shkencore)</td><td>Programe studimi / Kualifikim për specialist ekspert (Diplomë universitare për specializime apo kualifikime post master)</td><td rowspan="4">Kurse specializimi bazuar në kërkesa profesionale, përftimi ose përditësimi i njohurive të reja ose kompetencave më të gjera (Certifikatë Profesionale).

Kurse për menaxherë, specialistë dhe teknikë të lartë sipas niveleve të “Arsimit Profesional” (Certifikatë Profesionale)</td><td>8</td></tr>
<tr><td>7</td><td>Programe studimi Master
(Diplomë universitare)</td><td>Programe studimi / Kualifikime e Specializime për menaxherë të lartë dhe për specialistë të lartë (Diplomë universitare profesionale për kualifikime apo specializime post Bachelor)</td><td>7</td></tr>
<tr><td>6</td><td>Programe studimi Bachelor
(Diplomë universitare)</td><td>Programe studimi profesionale Bachelor
Kualifikime për menaxherë dhe për specialistë (Diplomë universitare)</td><td>6</td></tr>
<tr><td>5</td><td>Programe studimi deri në dy vjet pas arsimit të mesëm (Diplomë Profesionale)</td><td>Programe studimi deri në dy vjet pas arsimit të mesëm/Kualifikime për menaxherë të rinj dhe për teknikë të lartë deri në dy vjet pas arsimit të mesëm (Diplomë Profesionale)</td><td>5</td></tr>
<tr><td>4</td><td>Matura e përgjithshme (Diplomë e Maturës Shtetërore)
Programe studimi/Kurse kalimi (Dëftesë shkollore /certifikatë)
Programe studimi/Kurse afat-mesme (dëftesë shkollore 3)</td><td>Matura profesionale (Diplomë e Maturës Shtetërore)
Programe studimi/Kurse kalimi (Dëftesë shkollore / Certifikatë profesionale)

Kualifikime për mbikëqyrës dhe për teknikë (Certifikatë)</td><td>Kurse kalimi (Certifikatë)
Kurse specializimi bazuar në kërkesa profesionale, përftimi ose përditësimi i njohurive të reja ose kompetencave më të gjera (Certifikatë kompetencash dhe
Certifikatë për mbikëqyrës dhe teknikë</td><td>4</td></tr>
<tr><td>3</td><td>Programe studimi deri dy vjet në arsimin e mesëm/
Kurse afatmesme (dëftesë shkollore 2)</td><td>Programe studimi/Trajnimi deri dy vjet për punëtor të kualifikuar (Dëftesa shkollore / Certifikatë profesionale)</td><td>Kurse për punëtor të kualifikuar (Certifikatë për punëtor të kualifikuar)</td><td>3</td></tr>
<tr><td>2</td><td>Programe studimi 1 vit në arsimin e mesëm / Kurse afatmesme (dëftesë shkollore 1)</td><td>Program studimi/trajnimi 1 vit, për ndihmës ose punëtor gjysmë të kualifikuar (Dëftesë shkollore / Certifikatë profesionale)</td><td>Kurse Formimi/Trajnimi për ndihmës dhe punëtor gjysmë të kualifikuar (Certifikatë për ndihmës ose punëtor gjysmë të kualifikuar)</td><td>2</td></tr>
<tr><td>1</td><td colspan="3">KUALIFIKIMET MINIMALE PËR HYRJE NË PUNË OSE JETË SHOQËRORE
(Dëftesë Lirimi)</td><td>1</td></tr>
</table>

SHTOJCA 2

	Njohuria	Aftësia	Kompetenca
Niveli 1	Njohuri bazë të përgjithshme	Aftësi bazë të nevojshme për kryerjen e detyrave të thjeshta	Të punuarit ose të studiuarit nën mbikëqyrje të drejtpërdrejtë brenda një kuadri të strukturuar
Niveli 2	Njohuri bazë faktike për një fushë pune ose studimi	Aftësi bazë njohëse dhe praktike për përdorimin e informacionit përkatës, me qëllim kryerjen e detyrave dhe zgjidhjen e problemeve rutinë, duke përdorur rregulla dhe mjete të thjeshta.	Të punuarit ose të studiuarit nën mbikëqyrje, me pavarësi të caktuar
Niveli 3	Njohuri mbi faktet, parimet, proceset dhe konceptet e përgjithshme në një fushë pune ose studimi	Një sërë aftësish njohëse dhe praktike që nevojiten për përmbushjen e detyrave dhe për zgjidhjen e problemeve nëpërmjet përzgjedhjes dhe për zbatimin e metodave, mjeteve, materialeve dhe informacionit bazë	Marrje e përgjegjësisë për kryerjen e detyrave në punë e studim. Përshtatje në rrethana të caktuara për zgjidhjen e problemeve
Niveli 4	Njohuri teorike e faktike në një kontekst të gjerë në një fushe pune ose studimi	Një sërë aftësish njohëse dhe praktike gjithëpërfshirëse që nevojiten për të zgjidhur probleme të veçanta në një fushë pune ose studimi	Vetëmenaxhim brenda kuadrit udhëzues të punës ose studimit, i cili zakonisht është i parashikuar, por mund të ndryshohet. Mbikëqyrje e punës rutinë të të tjerëve, duke marrë disa përgjegjësi për vlerësimin dhe përmirësimin e veprimtarive të punës ose studimit
Niveli 5	Njohuri gjithëpërfshirëse të specializuara faktike dhe teorike brenda një fushe pune apo studimi deri në një nivel të caktuar	Një sërë aftësish njohëse dhe praktike gjithëpërfshirëse që nevojiten për të zgjidhur në mënyrë krijuese problemet	Menaxhim dhe mbikëqyrje në kuadrin e veprimtarive të punës ose studimit, në situata të ndryshueshme. Shqyrtimi dhe përmirësimi i performancës vetjake dhe të të tjerëve
Niveli 6	Njohuri të avancuara në një fushë pune apo studimi, duke përfshirë analizën kritike të teorive dhe parimeve	Aftësi të avancuara, që tregojnë mjeshtëri dhe inovacion, të nevojshme për zgjidhjen e problemeve komplekse dhe të paparashikueshme në një fushë pune ose studimi	Menaxhim i veprimtarive ose projekteve komplekse teknike ose profesionale, duke marrë përgjegjësi për vendimmarrje në një situatë të paparashikuar pune apo studimi. Marrje përgjegjësi për menaxhimin dhe zhvillimin profesional të individëve apo të grupeve
Niveli 7	Njohuri shumë të specializuara, disa prej të cilave në nivel të avancuar bashkëkohor në një fushë pune ose studimi, si bazë për mendim dhe kërkim	Aftësi të specializuara për zgjidhjen e problemeve që nevojiten për kërkim dhe /ose inovacione, me qëllim që të zhvillojë njohuri dhe procedura të reja si dhe të integrojë njohuri nga fusha	Menaxhim dhe transformim i konteksteve të punës dhe studimit që janë komplekse, të paparashikueshme dhe që kërkojnë përqasje të reja strategjike. Marrje përgjegjësie për të kontribuar në

	origjinal. Analizë kritike e dijeve në një fushë ose në ndërveprimin e fushave të ndryshme	të ndryshme	njohuri ose praktikë profesionale dhe/ose për të rishikuar performancën strategjike të stafit/grupit.
Niveli 8	Njohuri në nivelin më të avancuar të një fushe pune apo studimi, si dhe në ndërveprimin ndërmjet fushave	Aftësi dhe teknika tepër të avancuara dhe të specializuara që përfshijnë sinteza dhe vlerësime të nevojshme për zgjidhjen e problemeve kritike në kërkim dhe/ose inovacion, si dhe zgjerimin dhe ripërcaktimin e njohurive ose praktikave profesionale ekzistuese	Të demonstrojë autoritet të plotë, inovacion, pavarësi, integritet studimor dhe profesional, përkushtim të vazhdueshëm për të zhvilluar ide dhe procese të reja në kontekstin më të avancuar të punës ose studimit, përfshirë dhe kërkimin